

Första Majblomman

Beda Hallberg – Första majblommans moder

Beda Hallberg föddes år 1869 i Onsala socken i Halland. Hon blev redan som barn uppfostrad att hjälpa sina medmänniskor. Hon kom så småningom att utveckla sitt engagemang genom *Allmänna hjälpföreningen*, en organisation som bildats i Göteborg och som ägnade sig åt hembesök hos fattiga människor.

Tuberkulosen var en av dåtidens största folksjukdomar och drabbade framför allt yngre personer. Under sina hembesök i de fattigaste kvarteren väcktes en tanke om att göra en nationalinsats för att lyckas bekämpa den fruktade sjukdomen.

I samband med *Gustav Adolfsfirandet* 1906 sålde ungdomarna i Göteborg ett litet blått och gult emblem vars behållning gick till fattiga barns kläder. Ur detta växte det fram en idé om ett enkelt sätt att samla in pengar till utsatta barn och ungdomar genom att ge en blomma i kvitto för varje insamlat bidrag.

Foto från majblommans hemsida

Beda Hallberg ville skapa en blomma som skulle symbolisera de vilda blommorna på våren, en människokärlebens blomma. Tanken var att blomman skulle säljas varje år på 1:a Maj och att den skulle vara så pass billig att alla skulle kunna köpa den.

När hon presenterade idén fick hon inget gehör. Hon började då själv arbeta aktivt för saken genom att uppvakta flera av Göteborgs mest framstående personligheter och slutligen fick hon skolorna och scouterna att sälja blommorna. Den första blomman såldes 1907 och för att alla samhällsklasser skulle kunna bidra så kostade blomman endast 10 öre.

Trots allt tvivel och motstånd så blev majblomman en succé. Tidningarna skrev om fenomenet och runt omkring i Göteborg kunde man skymta den lilla blå blomman på rockslag och kappor.

1998 bytte Första majblomman namn till Majblomman. När tuberkulosen i Sverige bekämpats fortsatte majblomman att värna om barn och unga även om ändamålen under åren har varierat. Sedan år 2000 används majblommans intäkter till att förbättra barns villkor och att bekämpa barnfattigdomen i Sverige.

Foto från www.majblomman.se

1:sta Maj

Undertecknade få härmed inbjuda allmänheten att, liksom i Göteborg och anorstädes, »utnyttja den allmänna glädjen 1:sta Maj» i välgörenhetens tjänst.

Meningen är, att alla, stora och små, gamla och unga, i alla samhällsklasser, skola bära en liten blomma den 1 Maj.

Blomman erhålles för 10 öre och sprides genom ungdomar, som vilja medverka och anmäla sig till försäljning deraf.

Af inkomsten bildas en grundplåt till en vårdanstalt för bröstsjuka.

De som vilja medverka och andra intresserade kallas att sammanträda på Rådhusalen torsdagen den 25 dennes kl. 7 e. m.

Uddevalla den 22 April 1907.

Frithiof Ekelund.	E. G. Lange.
John Bark.	Alban E. Thorburn.
Sven Wolde.	Arthur E. Zachau.
Joh:s Sandberg.	Aug. Andersson.
Hilma Malmgren.	Eira Wolde.
Gertrud Zachau.	Augusta Öhlander.
Ida Frykman.	Elida Ekstrand.

P. Larsson.

Den 24 april 1907 gjordes ett upprop i tidningen *Bohusläningen* där allmänheten inbjöds att bära en ny liten blomma på 1:a Maj.

Behållningen från försäljningen skulle gå till det planerade byggandet av en vårdanstalt för tuberkulossjuka, *Majblommehemmet*.

När hemmet till slut stod färdigt och tuberkulosen ansågs bekämpad så valdes i stället andra områden där barn var i behov av hjälp.

Huvudsakligen har medlen under åren gått till skolkolonier i området, till handikappade barn och till förmån för barn i fattigdom och nöd.

Majblommehemmet

1916 kan man i tidningen *Bohus-Posten* läsa hur stadsläkaren Sven Wolde redogör för lungsoten i Uddevalla

"Lungsoten har stor utbredning i vår stad; unga och gamla äro angripna. Smittan sprides sannolikt mest på grund af för trånga och i öfrigt ohygieniska bostäder. Kommer sjukdomen in i en familj äro barnen företrädelsevis utsatta för tuberkelbacillen härjningar [...] Kunde de sjuka snart få lämplig billig vård skulle ju smittofaran förminskas och den angripnes utsikter till förbättring ökas. Länssanatoriet uträttar mycket godt, men det räcker ej till."

Foto tillhör Bohusläns museum

Foto tillhör Bohusläns museum

För att få bukt med folksjukdomen krävdes ett särskilt hem för bröstsjuka.

Wolde menade att anstalten skulle drivas sanatoriemässigt, dvs vård skulle beredas patienten tills han eller hon åter kunde anses arbetsför eller inte längre sågs såsom smittbärare. Dessutom skulle anstalten i möjligaste mån inredas på ett sådant sätt att de sjuka skulle trivas så bra att eventuell rädsla för att bli intagen skulle undanröjas.

Wolde ansåg att anhöriga skulle få tillfälle att besöka patienterna och patienterna skulle också, i den mån det lät sig göras, få besöka sina hem.

”En lungsjuk som måste ligga hemma till fara för de sina och orsakande ekonomiskt betryck, är dubbelt beklagansvärd. Kunde nu en lungsjuk å ett sjukhem få vård i tid, få besök af de sina, få gå hem till dem, när krafterna det tillåta, få återta arbetet när han så kunde; få återvända till sjukhemmet – om också endast om nätterna, när t.ex. under den kalla årstiden eventuell försämring inträdt – så skulle ju en lättnad i många, många hemsökta familjers trångmål inträda och de sjuka i hemstaden finna hjälp och någon tröst i lidandet.”

Tavla tillhörande Bohusläns museum

I Januari 1929 stod så äntligen det nya *Majblommehemmet* klart att invigas och överlämnas till Uddevalla stad.

1928, i samband med Majblommans 25-års jubileum, anordnades en utställning på Röhsska konstmuseet i Göteborg.

På utställningen visades en tavla gjord av grosshandlare Emil George Lange i Uddevalla. Tavlan föreställde *Majblommehemmet* och bestod av de första tjugofem årens majblommor.

Sjukhemmet inköptes 1938 av landstinget och revs senare för att ge plats för det nya lasarettet.

Galtarö – Majblommans barnkoloni

Första majblommans riksförbunds barnkoloni i Ödsmål invigdes den 19 juni 1939 och var den första av sitt slag i landet. I tidningen Bohusläningen kan läsas hur den invigdes under pompa och ståt av landshövding Malte Jacobsson och bland de närvarande sågs bla majblommans grundare Beda Hellberg och intressenter från både när och fjärran.

I Bohusläningen beskrivs inredningen såsom både praktisk och ändamålsenlig;

”Såväl matsalar som sovrum och övriga utrymmen äro ljusa och trevliga och hållna i diskreta färger. I köket finnes elektrisk spis och diskmaskin och det är meningen att senare montera in värmeledning, då man har för avsikt att under våarna och höstarna ha mindre barn på kolonin, där det finnes plats för 32 barn åt gången.”

Under årens lopp kom kolonin att växa i omfång och bestod till slut av fyra stycken hus, fotbollsplan, beachvolleyplan, bryggor och båtar mm. Galtarön fanns kvar i Majblommans ägo fram till 2015 då organisationen beslutade att sälja kolonin.

Sanitetsblomman

– arbetarrörelsens blomma

En blomma unik för Uddevalla

I samband med att *Första majblomman* etablerades i Uddevalla så uppstod ett visst missnöje inom stadens socialdemokratiska kretsar rörande hur arbetarrörelsen skulle ställa sig till försäljningen av blomman.

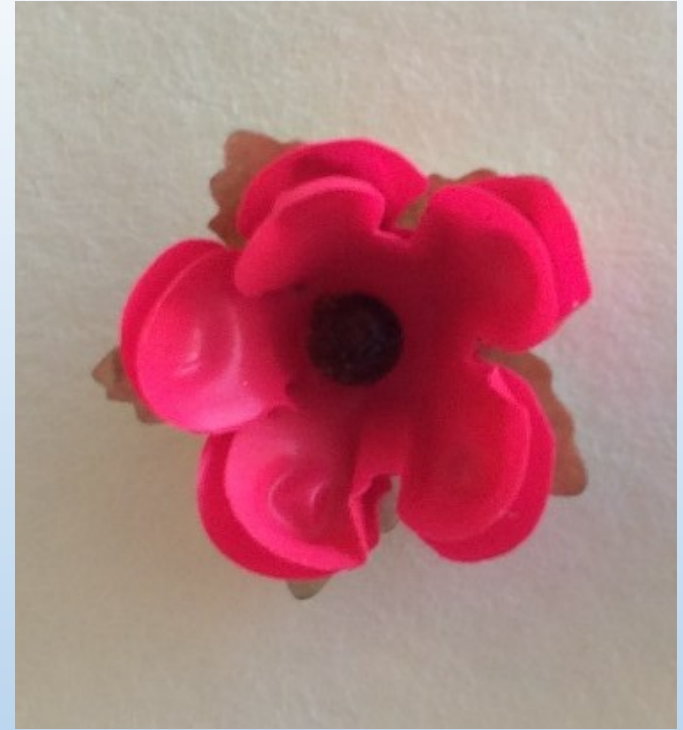
I Socialdemokratiska kvinnoklubbens protokoll från 1908 kan man läsa hur meningarna i frågan var delade. Vissa av medlemmarna menade att man inte behövde vara misstänksam mot överklassens hjälpinsatser medan majoriteten tyckte att man i stället för att "*deltaga i de borgerligas så kallade välgörenhet*" i stället skulle "*arbeta för att få bort roten ock orsakerna till proletärsjukdomen*". Som orsaker nämndes rusdrycker, fattigdom, för lång arbetstid i osunda lokaler, barnarbete och dåliga bostadsförhållanden. För att nå fram till detta mål så borde arbetarklassen i stället se till att förändra sin egen samhällsställning så att de inte behövde ta emot välgörenhet.

Tillsammans med Verdandilogen bestämde man att skriva en resolution till Uddevalla Arbetarkommun i vilken man uppmanade till att ta avstånd från majblomman.

I Arbetarkommunen väckte skrivelsen stor debatt. Vissa ansåg att försäljningen av *Första majblomman* var ett "utpressningsförsök på arbetarnas *Första Maj*" och att arbetarrörelsen inte skulle befatta sig med sådan verksamhet.

Andra tyckte att arbetarna, trots att idén var sprungen från över- och medelklassen, självklart skulle hjälpa till med försäljningen om den kunde lindra nöd och häva lungsjukdom.

Efter resolution togs beslutet att skapa en egen blomma.

Blomman skulle gå under namnet *Sanitetsblomman*, vara röd och säljas på arbetarnas 1:a maj. Precis som majblomman skulle den bäras på rockslaget, vara så pass billig att alla hade råd att köpa den och priset fastställdes således till 10 öre.

Till en början konkurrerade man med majblomman då man valde att sälja blommorna på 1:a maj men snart inleddes ett samarbete där man kom överens om att Sanitetsblomman i stället skulle säljas under pingsten.

Till en början var det arbetarkommunens medlemmar som skötte försäljningen men snart överlämnades det åt skolbarnen.

STADGAR
för
"Sanitetsblommans"
förvaltning.

Uddevalla Arbetarekommun har beslutat att låta distribuera en blomma under namn av "Sanitetsblomman", vilken sedan skulle säljas till förmån för tuberkulossjuka arbetare inom Uddevalla stads område och säljas vid sådana tillfällen då det kan anses lämpligt att försälja densamma.

§ 1.

En komité av fem personer, som väljes vid kommunens årsmöte i Januari månad, skall handhava och för varje år rekvidrera det antal blommor som möjligtvis kan försäljas.

§ 2.

Komitén skall inom sig själv välja funktionärer.

§ 3.

Sökande av hjälp till sanatorievård skall inlämna skriftlig ansökan åtföljd av läkare-

intyg till komitén som gemensamt med kommunstyrelsen besluta om penningmedel skall utbetalas eller ej.

§ 4.

Berättigad till understöd är endast den, som är i första stadiet av tuberkulös sjukdom och skall detta med läkarintyg styrkas.

§ 5.

Minst femtio (50) kr. skall innestå i kassan i och för inköp av blommor till nästa säsong.

§ 6.

Alla kontanta medel skola insättas i bank; den bank som medlen insättes i bestämes av komitén.

§ 7.

Kommunens revisorer skola granska komiténs räkenskaper och avlämna rapport vid kommunens årsmöte.

§ 8.

I händelse att Sanitetsblomman kommer att upphöra skall möjligen överblivna medel överlämnas till skollovskolonien.

Det som främst kom att skilja de båda blommorna åt var dess ändamål. Till skillnad mot majblomman vars förtjänst enbart skulle gå till det planerade Majblommehemmet så var tanken att *Sanitetsblommans* medel i stället skulle gå direkt till de tuberkulossjuka arbetarna.

Då antalet sjuka i staden var högt sattes det in en paragraf i stadgarna som upplyste om att endast den som var i första stadiet av sjukdomen och hade utsikter att återvinna sin hälsa, och som dessutom kunde visa upp ett läkarintyg på detta, var berättigad till understöd.

Under åren kom *Sanitetsblomman* att bistå flertalet turberkulossjuka i Uddevalla genom att bland annat bekosta dess vistelser på sanatorium, ge ekonomiskt bistånd till kläder, begravningskostnader ect.

Enligt arkivmaterialet skedde den sista försäljningen av Sanitetsblomman under pingsten 1943. I årsberättelsen för 1944 redogörs för hur försäljningen av blomman inte kunnat genomföras under det gångna året. Detta berodde främst på ”omöjligheten att skaffa blommor av den traditionella typen, samt även svårigheten att numera finna någon passande tid till försäljningen”.

Genom omstruktureringar av sjukkasse och en kraftig tillbakagång av tuberkulosen kom anspråken att minska under årens lopp. Även om försäljningen av *Sanitetsblomman* upphörde under 1940-talet fortsatte dock kommittén att betala ut fonderade medel ända fram till slutet 1958, vilket för övrigt var samma år som kommittén firade 50 år.

Vill du läsa mer om Majblomman eller
sanitetsblomman?

Har du kanske mer information rörande
sanitetsblomman och dess verksamhet i Uddevalla?
Välkomna att besöka oss!

0522-37011